

УДК 343.9.02(477)

Бусол О. Ю. – доктор юридичних наук, старший науковий співробітник, головний науковий співробітник відділу з вивчення проблем захисту національних інтересів в економічній сфері та протидії корупції Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді національної безпеки і оборони України, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4713-4546>

Організована злочинність в Україні: стан і проблеми реалізації державної політики у сфері протидії цьому явищу

Мета статті – дослідження та висвітлення стану, тенденцій, сучасних загроз і проблем реалізації державної політики у сфері протидії організованій злочинності в Україні. Для реалізації поставленої мети в статті виконано такі завдання: схарактеризовано стан, визначено тенденції, сучасні загрози та проблеми реалізації державної політики у сфері протидії організованій злочинності в Україні. Акцентовано на кримінологічній ситуації, пов'язаній з наявністю в Україні терористичної загрози, бандитизму. Висвітлено проблеми одного з головних завдань у нашій державі – протидії корупційним злочинам. Проаналізовано засади протидії нелегальній міграції, етнічній злочинності. Констатовано, що прогресу в протидії контрабанді правоохоронні органи протягом останніх десяти років не досягли. Здійснений аналіз ситуації з незаконним обігом наркотиків в Україні засвідчує збільшення кількості інтернет-ресурсів, які займаються збутом наркотиків, а також перехід частини ринку збуту наркотиків в інтернет-простір. З'ясовано головні чинники, які створюють сприятливі умови для контрабанди. Виокремлено проблемні питання в практичній діяльності підрозділів Національної поліції України, які протидіють організованій злочинності. У цьому контексті проаналізовано роботу Національної поліції України, Служби безпеки України, Національного антикорупційного бюро України, Генеральної прокуратури України, Державної міграційної служби тощо. Обґрунтовано дієвість заходів з протидії організованій злочинності правоохоронними органами. Аргументовано доцільність перегляду статусу Служби безпеки України як правоохоронного органу, щоб законодавчо закріпити її відповідно до вимог ЄС і НАТО як спеціальну службу. Запропоновано відновити на базі Державного бюро розслідувань функціонування автоматизованої інформаційно-пошукової системи «Скорпіон». **Методологічну основу** публікації становить діалектичний підхід до аналізу криміногенної ситуації в Україні та світі. У роботі використано методи формальної логіки: аналіз, синтез, індукцію, дедукцію, аналогію, абстрагування, а також статистичний, системно-структурний методи, метод прогнозування. **Наукова новизна** статті полягає в тому, що вперше досліджено організовану злочинність в Україні станом на 2018–2019 роки, встановлено тенденції та основні проблеми реалізації державної політики у сфері протидії цьому явищу, а також сформульовано пропозиції щодо реформування органів кримінальної юстиції та законодавства. У **висновках** акцентовано на необхідності створення центрального координаційного органу, що здійснюватиме управління макросистемою протидії організованій злочинності як організаційно-функціональною системою.

Ключові слова: корупція; організована злочинність; організована група; злочинна організація; протидія; державна політика.

Вступ

Протягом останніх десятиліть організована злочинність у світі зазнала кардинальних змін за масштабами та змістом. У своїй початковій формі у ХХ ст. організована злочинність була відповідником прихованого світу мафії, гангстерів і рекетирів. Після закінчення «холодної війни» вплив злочинної діяльності на державотворення, безпеку людини й економічний розвиток став предметом гострого занепокоєння в посткомуністичних країнах і загалом у низці нестабільних та постраждалих від конфліктів держав. Однак організована злочинність стала системною частиною управління – постійним ресурсом для політиків і чиновників, що за певних обставин може спричинити невдоволення громадськості та політичну нестабільність. Злочин став не причиною притягнення до кримінальної відповідальності, а приводом для революції (Briscoe, & Kalkman, 2016).

За даними Всесвітнього економічного форуму, Україна у 2017–2018 роках увійшла до

списку держав з найвищим рівнем організованої злочинності та посіла 113-те місце із 137 між Угандою та Тринідад і Тобаго (Sait "Vsemirnyi ekonomicheskii forum", 2018). Тобто Україна, попри значні людські та природні ресурси, за своїми економічними показниками знаходиться наприкінці списку. У зв'язку з несправедливим розподілом ресурсів, привласненням і приватизацією майна елітами переважна більшість громадян вважають, що їх пограбовано вже й на майбутнє.

Організована злочинність в Україні є диференційованим явищем. Істотні регіональні відмінності зумовлені географією, політичною структурою та історичною спадщиною. Портове місто Одеса, відоме своєю дореволюційною організованою злочинністю, залишається центром організованої злочинності з понад 6000 учасниками (Shelley, 1998). Злочинна група, яка займалася створенням місць розпусти, звідництвом і сутенерством, утягненням осіб до заняття проституцією, 2018 року була викрита оперативниками

Одеського управління внутрішньої безпеки Національної поліції України та Служби безпеки України ("Sait "Natsionalna politsiia"). Чимало злочинних груп також беруть участь у транснаціональній злочинній діяльності. Міста Донецьк і Дніпро-петровськ (нині – Дніпро) відомі злочинами, пов'язаними переважно зі старими номенклатурними структурами та замовними вбивствами, учиненими у зв'язку з розподілом державних ресурсів ("Ukraine", 1996; Busol, 2017, р. 53–55). Організована злочинність у Києві тісно пов'язана з будівництвом, нерухомістю, банківською діяльністю, міжнародним повітряним сполученням (Shelley, 1998).

У низці держав, які знаходяться на етапі нестабільного переходу до демократії, питання організованого злочинного впливу на державні справи стало глобальним, адже традиційні методи правоохоронних органів, антикорупційні кампанії, інституційні чищення (люстрації) та реформи вже не є дієвими. Натомість у випадку з Україною чи Мексикою, а також низкою інших держав світу потужна організована злочинність стала не стільки незаконною діяльністю з метою отримання прибутку, скільки операційним режимом для соціальної та політичної системи. Незаконна діяльність перетворилася на частину живого організму громадських і бізнесових справ, невід'ємним елементом урядування й економічних систем. Протидія організованій злочинності вже давно є прерогативою правоохоронних органів, проте навіть поняття організованої злочинності в сучасних умовах видається застарілим, що ускладнює тлумачення цього протиправного явища (Briscoe, & Kalkman, 2016).

Окреслену проблему вивчали такі науковці, як І. М. Даньшин, О. М. Джужа, В. М. Дрьомін, А. П. Закалюк, О. М. Костенко, О. Г. Кулик, О. М. Литвинов, Є. Д. Скулиш, В. О. Туляков, В. І. Шакур, О. Ю. Шостко та ін. Учені досліджували особливості діяльності виявлених в Україні злочинних організацій (ЗО) та організованих груп (ОГ) за останні 10–15 років. Здебільшого наукові праці за 2018–2019 роки стосуються окремих напрямів організованої злочинності (наприклад, Д. Й. Никифорчук (Nykyforchuk, 2019) аналізує аспекти транзиту наркотиків територією України).

Мета і завдання дослідження

Мета статті – на підставі аналізу досліджень учених і показників національної статистики щодо результатів боротьби з організованими групами (ОГ) та злочинними організаціями (ЗО) за 2018–2019 роки встановити й висвітлити стан, тенденції, сучасні загрози та проблеми реалізації державної політики у сфері протидії організованій злочинності в Україні.

Виклад основного матеріалу

Станом на 2019, 2018, 2017 і 2016 роки Україна посідала, відповідно, 150-те, 152-те, 154-те і 156-те місця зі 163 позицій за міжнародним рейтингом найбезпечніших для життя країн Global Peace Index. У цьому рейтингу 2019 року Україна посіла позицію між Північною Кореєю і Суданом. Для порівняння: 2015 року наша держава посідала 152-те місце, 2014 року – 144-те, з 2010-го до 2013 року – 120-те, 2009 року – 118-те ("Vizion of Humanity", 2019). Можна констатувати тенденцію до підвищення рівня небезпеки для життя людей в Україні.

Відповідно до Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України ("Ukaz Prezidenta", 2016), серед найактуальніших у середньостроковій перспективі загроз названо й поширення транскордонної організованої злочинності. Основними завданнями сектору безпеки й оборони визначено боротьбу з тероризмом, корупцією та організованою злочинністю у сфері управління й економіки. Відповідно до звіту про результати боротьби з ОГ і ЗО Генеральної прокуратури України, 2018 року виявлено 288 ОГ і ЗО, з них за участю неповнолітніх – 7, з корумпованими зв'язками – 21, з них в органах влади й управління – 10, з міжрегіональними зв'язками – 41, з транснаціональними зв'язками – 7, сформовані на етнічній основі – 17, з них у бюджетній сфері – 22, у банківській системі – 7, зокрема комерційних банках – 7, фінансово-кредитній системі (без банків) – 4, у сфері приватизації – 0, сфері земельних правовідносин – 1, вугільній промисловості – 4, нафтогазовій – 3, електроенергетичному комплексі – 1, металургійній промисловості – 2. Важливою ознакою цих утворень є тривалість існування, яка засвідчує їхню стійкість і цілеспрямованість антисуспільної діяльності. Більшість виявлених ОГ і ЗО не є стійкими: до одного року дії – 202, до двох років – 51, від трьох до шести років – 9, лише одна група проіснувала понад шість років.

За кількістю членів ОГ і ЗО виявлено: у складі 3 осіб – 160, від 4 до 10 – 120, від 11 до 20 – 7, понад 20 – лише 1. Загалом осіб, які вчинили злочини у складі ОГ і ЗО, виявлено 1429 ("Sait "Heneralna prokuratura"). Таким чином, зазначені групи переважно є нечисельними, що може засвідчувати не надто високу суспільну небезпеку або недостатню ефективність правоохоронних органів з їх виявлення.

Упродовж 2018 року правоохоронні органи викрили 288 організованих злочинних груп, що на третину більше, ніж 2017 року, – 210, або +37,1%. Таку тенденцію прослідковують у більшості регіонів держави, за винятком Луганської області, де зафіксовано зниження цього показника, а у Вінницькій, Тернопільській

та Хмельницькій областях показник залишається сталим. Загалом у складі організованих злочинних груп (ОЗГ) 2018 року вчинено 2513 кримінальних правопорушень, що майже вдвічі більше, ніж протягом двох попередніх років: 2017-го – 1727, 2016-го – 1235. Про підозру в учиненні цих злочинів 2018 року повідомлено 1233 особам, з яких лише стосовно 219 обрано запобіжний захід у виді тримання під вартою. До суду направлено 314 обвинувальних актів у провадженнях зазначеної категорії, що більше, ніж 2016 року, – 166, 2015-го – 176, 2014 року – 213, проте майже вдвічі менше, ніж 2010 року, – 453, 2005 року – 561. Кількість направлених минулого року до суду обвинувальних актів щодо злочинів цієї категорії, за статистичними даними, становить лише 12,6 % загальної кількості кримінальних правопорушень, учинених у складі ОЗГ та ЗО.

У контексті ефективності протидії організованій злочинності показовою є кількість обвинувальних вироків суду, якими встановлено факт учинення кримінального правопорушення саме в складі ОЗГ і ЗО, що в офіційній статистиці Генеральної прокуратури України не відображено. Водночас, відповідно до даних судової адміністрації України, обвинувальні вирoki суди постановили у 137 провадженнях про злочини, учинені ОЗГ (з них 54 вирoki – із затвердженням угоди про визнання винуватості), а також 14 – про злочини, учинені ЗО (з них 8 вироків – із затвердженням угоди про визнання винуватості). Тобто зі 151 обвинувального вироку, що винесено із цієї категорії злочинів, 62 винесено без проведення судового розслідування, було затверджено лише угоди про визнання винуватості, тобто викладені в цих обвинувальних актах докази про вчинення обвинуваченими злочинів у складі ОЗГ та ЗО суд не перевіряв. Із цієї інформації також не можна з'ясувати, у скількох провадженнях у суді не підтверджено попередню кваліфікацію злочину, у скількох із них суд не знайшов підтвердження вчинення злочину саме в організованих формах (ОЗГ чи ЗО). Водночас суди виправдали 11 осіб із числа обвинувачених у злочинах, учинених в організованих формах. Серед цієї кількості винесених обвинувальних вироків можуть бути й ті, які направляли до судів у минулі роки, до 2018 року. Крім того, у 24 провадженнях про злочини, учинені ОЗГ, і в 4 – про злочини, учинені ЗО, суди прийняли рішення про повернення таких обвинувальних актів прокурору для доопрацювання. Водночас немає інформації, чи направляли їх повторно до суду.

Унаслідок учинення злочинів зазначеної категорії 2018 року завдано матеріальних збитків на суму 518 млн грн, з яких під час досудового розслідування відшкодовано лише 44,4 млн грн,

тобто питома вага відшкодування в таких провадженнях становила 8,6 % (2017 року – 32,1 %), що також засвідчує негативні тенденції результатів діяльності правоохоронних органів з протидії організованій злочинності. Це може бути пов'язано також з ліквідацією 2015 року спеціальних підрозділів боротьби з організованою злочинністю МВС України, прогалинами в оперативно-розшуковій діяльності, слідчій і судовій практиці (Bahnets, 2019).

Згідно з відомостями щодо закінчених проваджень про кримінальні правопорушення, учинені ОГ та ЗО за 2018 рік, ОГ та ЗО найчастіше вчиняють злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів – 706 (24,8 %). За поширеністю вчинюваних ОГ та ЗО злочинів фіксують також привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем – 221 (7,8 %), крадіжки – 139 (4,9 %), розбої – 77 (2,7 %), вимагання – 45 (1,58 %), незаконне виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, увезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державних лотерей – 44 (1,5 %), фіктивне підприємництво – 39 (1,4 %) ("Sait "Heneralna prokuratura"). Більшість зареєстрованих злочинів, учинених ОГ та ЗО, є загальнокримінальними.

Кримінологічна ситуація засвідчує існування в Україні терористичної загрози. Статистика за 2018 рік щодо результатів судового розгляду кримінальних проваджень про кримінальні правопорушення, учинені в складі ОГ і ЗО, містить лише нульові показники за всіма позиціями. Це може бути спричинено, зокрема, розривом оперативно-службових зв'язків вітчизняних правоохоронних органів з правоохоронними органами Російської Федерації, адже кримінальні зв'язки між ОЗГ РФ і України були доволі міцними.

За 2017 рік поліцейські припинили діяльність 172 ОГ і ЗО, викрили 13 бандитських угруповань, розкрили 1953 злочини, учинені в складі ОЗГ та ЗО. Зокрема, працівники поліції виявили 665 осіб, які діяли у складі ОЗГ. Це найвищий показник за період з 2013-го до 2017 року. 27 % викритих поліцією ОЗГ були причетні до незаконного обігу наркотиків. У березні поліція затримала організовану злочинну групу, сформовану з підготовлених спортсменів, які займалися не лише наркобізнесом, а й розбійними нападами, викраденням людей, залякуванням, вимаганням і контрабандою. За 2017 рік поліція виявила 13 злочинів у сфері використання комп'ютерів і мереж електрозв'язку. У липні того самого року в Запоріжжі поліцейські затримали членів ОЗУ, яких підозрювали в учиненні протягом кількох років понад 20 тяжких та особливо тяжких злочинів. Зокрема, їм інкриміновано втручання в

роботу закритих комп'ютерних систем, конвертацію та легалізацію незаконно отриманих грошових коштів, викрадення й побиття людей.

За результатами аналізу протидії організованій злочинності підрозділами кримінальної поліції за січень–травень 2019 року, порівняно із цим періодом 2018 року, задокументовано 151 ОГ і ЗО (на 13,6 % більше, ніж за аналогічний період минулого року (151 на противагу 133) у складі 566 учасників, яких викрито в учиненні 1096 злочинів (на противагу 1227), з яких 833 – тяжкі й особливо тяжкі (на противагу 1077).

Задокументовано діяльність 14 (на противагу 7) ОГ і ЗО з корумпованими зв'язками, зокрема 3 (попереднього року – 0) в органах виконавчої влади, 4 (на противагу 3) – в органах місцевого самоврядування, а також 6 (на противагу 16) – з міжрегіональними зв'язками, 4 (на противагу 6) – із транснаціональними зв'язками, 9 (на противагу 11) – сформованих на етнічній основі, 11 (на противагу 7) – причетних до розкрадання бюджетних коштів, зокрема 6 (на противагу 5) – з корумпованими зв'язками. Викрито 33 ОГ і ЗО, пов'язані з незаконним обігом наркотиків (на противагу 31), 6 – з незаконним обігом зброї (на противагу 7), 4 – з торгівлею людьми (на противагу 3) і 8 – у сфері суспільної моралі (на противагу 5). На 20 % (2 на противагу 10) менше знешкоджено озброєних банд. Крім того, за звітний період 2019 року документовано такі види злочинів, учинених учасниками ОГ і ЗО: викрито 5 фактів створення ЗО (на противагу 3), 2 вбивства (на противагу 10), зокрема 1 – учинене на замовлення (як і попереднього року), 30 розбійних нападів (на противагу 36), 55 грабежів (на противагу 2), 34 вимагання (на противагу 5), 1 захоплення заручників (попереднього року – 0), 29 фактів торгівлі людьми (на противагу 10), 9 – сутенерство або втягнення до заняття проституцією (на противагу 20), 7 – незаконне поводження зі зброєю (на противагу 8), злочини у сфері обігу наркотичних засобів – 358 (на противагу 365), 38 – шахрайств (на противагу 167), 104 – крадіжки (на противагу 70), 61 – привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (на противагу 190), зокрема 16 (на противагу 19) – в особливо великих розмірах, а також 104 – злочини у сфері службової діяльності (на противагу 103), 83 – у сфері господарської діяльності (на противагу 64). З виявлених 566 учасників, які вчиняли кримінальні правопорушення у складі ОГ і ЗО (на противагу 521), задокументовано 163 організатори (на противагу 136) і 389 виконавців (на противагу 370). Щодо зазначених осіб застосовано такі запобіжні заходи: тримання під вартою – 190 (на противагу 179), домашній арешт – 132 (на противагу 123), 57 відпущено під

заставу (на противагу 44) ("Sait "Natsionalna politsiia").

Інтенсифікація терористичної загрози законо-мірно спостерігалася з 2014 року у зв'язку з військовими діями на території Донецької та Луганської областей. Рівень загрози вчинення терактів зростає, з огляду на факти посягання на територіальну цілісність України, розвідувально-підривної діяльність, спрямовану на ослаблення держави, її економіки, загострення внутрішньо-політичної конфронтації, соціально-психологічної напруженості (Beschastnyi, 2017).

Слід констатувати зменшення кількості виявлених терористичних груп і терористичних організацій, фінансування тероризму на тлі збільшення в Україні кількості терористичних актів. Це може засвідчувати неефективність оперативно-розшукової діяльності підрозділів СБУ й інших оперативних служб. За 2018 рік закінчено сім кримінальних проваджень щодо терористичних актів, учинених ОГ та ЗО. Члени організованих злочинних угруповань у своїй діяльності активно використовують новітні технології, а отже, здійснюють контроль за сегментами економіки та ресурсами.

Однією з головних проблем у нашій державі залишається протидія корупційним злочинам. Упродовж 2018 року правоохоронні органи (не враховуючи НАБУ) викрили 3679 корупційних кримінальних правопорушень (на противагу 2831 2017 року, 2175 – 2016 року, 2493 – 2015 року), і це більше, ніж у попередні роки. Проте зростання зазначених показників не свідчить про покращення діяльності правоохоронних органів з протидії корупції. Так, за результатами розслідування до суду скеровано 2226 обвинувальних актів про корупційні діяння, що становить 63 % усіх зареєстрованих (2017 року – 72,5 %), стосовно 2608 обвинувачених, з яких лише 386 (або 14,8 %) перебували під вартою, тобто суд не знайшов підстав для обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою для більшості потенційних корупціонерів. Водночас детективи НАБУ 2018 року розслідували 2211 кримінальних проваджень, з них закінчено 429 проваджень, а до суду скеровано лише 64 обвинувальні акти, що становить 15,1 % загальної кількості закінчених детективами НАБУ проваджень про корупційні злочини. Зокрема, з них лише 53 обвинувальні акти – про корупційні правопорушення, 2 – про правопорушення, учинені в організованих формах. Привертає увагу той факт, що НАБУ виявляє та розслідує переважно прості форми корупції, їх одиничні факти, а боротьбу з корупцією саме в організованих формах, у яких вона переважно існує, фактично не здійснюють.

За ознаками корупційних діянь 2018 року суди визнали винними 2565 осіб (на противагу

2400 2017 року), з них набрали законної сили судові рішення стосовно лише 994 осіб, що менше ніж удвічі, порівняно з 2017 роком (2178). Було засуджено до різних видів покарання тільки 766 осіб (на противагу 1692 2017 року), до позбавлення волі – лише 53 особи. Більшість засуджених за корупційні дії отримали покарання у вигляді штрафу. Тобто за вчинення зазначених корупційних діянь суди призначають невинуватим м'які види покарань. Це може бути свідченням або мізерних сум доказаної в суді неправомірної вигоди та невеликих сум доведених матеріальних збитків, або недостатньої переконливості зібраних доказів винуватості засуджених осіб.

Політична корупція неможлива без співучасті представників публічної влади, які використовують свої можливості й повноваження з метою отримання особистих чи групових вигод. Слід також урахувати, що корупційні злочини вчиняють ОГ і ЗО. Така ситуація потребує новітніх підходів з боку державних органів, які визначають державні напрями протидії злочинам в Україні, урахування напрацювань учених у сфері кримінального права й процесу, криміналістів і науковців, які досліджують проблеми судочинства й функціонування системи кримінальної юстиції.

Актуальною проблемою в нашій державі є етнічна злочинність. Останніми роками Україну вважають своєю батьківщиною тисячі вихідців з інших держав. Згідно з даними останнього Всеукраїнського перепису населення, 2001 року в Україні проживали 48 млн 457 тис. осіб, які належать до 134 різних етнічних груп ("Sait "Vseukrainskij perepys", 2001) та ідентифікують себе як громадяни України. Іноземці створили етнічні діаспори, у яких згодом сформувалися організовані злочинні угруповання. Сучасна етнічна злочинність чітко структурована: кожна національність має власну сферу впливу у певному регіоні й обстоєє бізнес-інтереси етнічної спільноти. Сферами діяльності етнічних злочинних формувань є торгівля контрафактними алкогольними напоями, наркотичними речовинами та вогнепальною зброєю, проституція, ігровий бізнес, а також замовні вбивства. Протидія етнічній злочинності ускладнена закритістю більшості національних співтовариств. Тому проведення агентурної роботи в цьому напрямі може бути ускладнене. Етнічна злочинність залежить від зовнішніх факторів, зокрема, ситуації в сусідніх державах (унаслідок посилення уваги правоохоронних органів Російської Федерації до Чеченської Республіки, державної політики щодо «злочинців у законі» в Грузії злочинці із зазначених держав потрапили до України). Слід зауважити, що міграційні

процеси у світі й окремій державі є передумовою активізації контрабанди наркотиків (Hots, 2018).

Державна міграційна служба і Національна поліція України з 1 березня до 31 травня 2019 року виявили 4226 нелегальних мігрантів, стосовно яких ДМС України прийняла 3874 рішення про примус, 310 іноземців розміщено до пунктів тимчасового тримання іноземців та осіб без громадянства з метою забезпечення їх подальшого примусового видворення, 1269 іноземцям заборонено в'їзд в Україну.

За час проведення заходів територіальні органи та підрозділи Державної міграційної служби України забезпечили виконання 2493 рішень про примусове повернення та 162 рішення про примусове видворення іноземців та осіб без громадянства з території України ("Sait "Derzhavna mihratsiina sluzhba"). Можна прогнозувати, що в найближчі роки ця проблема загостриться – збільшиться кількість національних діаспор і нелегальних мігрантів. Тому нагальною є необхідність розробити спеціальні організаційні й тактичні заходи для запобігання й розкриття злочинів, учинених численними злочинними групами, сформованими на етнічному підґрунті.

Показники протидії контрабанді правоохоронними органами є надто низькими, з огляду на відкриті інформацію ЗМІ щодо «кришуння» контрабандистів і безпосередньої участі державних службовців прикордонних районів та областей у контрабандних операціях.

Недостатня щільність системи охорони кордону України спричинила перетворення його на транзитний пункт для наркотиків ("Observatoire Geopolitique"). Наркотичні засоби переміщують територією України з Ісламської Республіки Афганістану через Російську Федерацію і Туреччину. Південноамериканський кокаїн переміщують через українські морські порти й аеропорти для внутрішнього використання та подальшого транзиту в держави ЄС ("International Narcotics", 2018, p. 279). Нині Україна має 409 км неконтрольованого кордону з РФ, інші – це 1300 км ділянки, що контролюють до межі кордону з Республікою Білорусь ("Stalo vidomo").

2018 року правоохоронні органи закінчили лише два кримінальні провадження щодо контрабанди. Минулого року в журналі "Süddeutsche Zeitung" опубліковано статтю, у якій зазначено, що Україна 2017 року зазнала збитків від контрабанди понад 120 млрд грн. Це вдвічі більше, ніж наша держава отримала 2018 року від МВФ ("Kontrabanda – osnovnyi chynnyk"). Такий низький показник кількості кримінальних проваджень 2018 року може засвідчити недостатню увагу протидії злочинним угрупованням економічного спрямування та неналежний рівень ефективності боротьби з цим явищем.

Упродовж шести місяців 2019 року слідчі підрозділи НПУ до суду з обвинувальним актом направили 44 кримінальні провадження щодо ОГ, які діяли у сфері незаконного обігу наркотиків, що на сім більше, ніж за аналогічний період 2018 року. 3 направлених управліннями протидії наркозлочинності ГУНП до суду наркогруповань 8 спеціалізувалися на збуті метадону, 13 – психотропних речовин амфітамінової групи, 4 – канабіоїдів, 2 – опію, 1 – сильнодіючих лікарських засобів. У зазначених провадженнях до кримінальної відповідальності притягнуто 126 осіб, з яких щодо 69 мірою запобіжного заходу обрано тримання під вартою з правом внесення застави (35 внесли), 46 – наркозбувачам, після затримання суди обрали запобіжні заходи у виді домашнього арешту, 5 – особисте зобов'язання, 1 особу оголошено в розшук (попередньо не затримувалася). Один підозрюваний під час досудового розслідування помер, а 4 особам мірою запобіжного заходу не було обрано. Серед викритих ОЗГ 1 – сформована на етнічній основі, 1 – з міжрегіональними зв'язками.

Минулого року зареєстровано 51 факт використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, що в 1,4 раза перевищує результат 2017 року (37). У процесі досудового розслідування за 47 злочинами встановлено винних осіб. До кримінальної відповідальності притягнуто 51 злочинця, з яких арештовано 30.

За шість місяців 2019 року накладено арешт і вилучено майна та коштів у наркозлочинців на суму 78,3 млн грн. Під час досудового розслідування накладено арешт на майно, кошти й цінності наркозлочинців на суму 58,9 млн грн (2018 року – 32 млн грн). У звітному періоді вилучено майна, цінностей і коштів у наркозлочинців на суму 19,5 млн грн (2018 року – 5,9 млн грн).

Задokumentовано 3255 кримінальних правопорушень, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів. Кількість правопорушень, за якими особам повідомлено про підозру, – 1918. До кримінальної відповідальності притягнуто 1198 збувачів наркотиків, кримінальні провадження стосовно яких направлено до суду, що на 4 % більше, ніж 2018 року (1156), арештовано на 3 % більше збувачів наркотиків (із 574 до 590).

Аналіз наркоситуації в Україні засвідчує збільшення кількості інтернет-ресурсів, які займаються збутом наркотиків, і перехід частини наркоринку в інтернет-простір. Зазначена проблема охоплює всі регіони України. За шість місяців 2019 року підрозділи протидії наркозлочинності ГУНП в областях та м. Києві викрили 236 кримінальних правопорушень щодо збуту наркотичних засобів і психотропних речовин з використанням Інтернету, у яких наркозбувачам

оголошено про підозру. Такі показники значно перевищують результати роботи за цим напрямом за цей період 2018 року (викрито лише 79).

За шість місяців 2019 року ліквідовано 66 підпільних нарколабораторій, щодо 52 злочинів повідомлено про підозру. До кримінальної відповідальності притягнуто 68 злочинців, з яких 27 – заарештовано.

За звітний період зареєстровано 390 кримінальних проваджень щодо утримання наркопритонів, що на 29 % більше, ніж минулого року (303). Під час досудового розслідування за 275 такими злочинами винних осіб було встановлено.

Під час спільної спеціальної операції Національної поліції, СБУ та Державної прикордонної служби України в березні 2019 року з незаконного обігу вилучено 257 кг кокаїну, який знаходився в контейнері, що прибув в Одеську область з Латинської Америки. Загалом унаслідок проведених заходів з початку року з незаконного обігу вилучено 3499 кг наркотичних засобів і психотропних речовин (на початку досудового розслідування, без урахування закритих). Зокрема, унаслідок операцій підрозділів НПУ з ліквідації міжнародних каналів у наркозлочинців вилучено 925 кг героїну та 657 кг кокаїну. Водночас аналіз інформації засвідчує, що ситуація у сфері протидії контрабандній діяльності протягом останніх років суттєвих змін не зазнала та залишається складною. Протягом першого півріччя 2019 року викрито 37 злочинів за ст. 201 КК України та 4 злочини за ст. 333 КК України, у вчиненні яких особам повідомлено про підозру або вилучено предмети правопорушень, засуджено 27 осіб, вилучено предметів контрабанди та порушень митних правил на суму понад 18,6 млн грн, конфісковано предмети контрабанди та порушень митних правил за рішенням суду на суму 536 тис. грн ("Sait "Natsionalna politsiia").

З-поміж головних чинників, які створюють сприятливі умови для контрабанди, слід викремити такі:

– недостатнє співробітництво правоохоронних і контролюючих органів України з відповідними органами суміжних з Україною держав щодо обміну інформацією про боротьбу з переміщенням товарів поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю (наприклад, брак єдиної бази митних органів України й митних органів країн ЄС);

– сприяння посадових осіб органів державної влади, зокрема правоохоронних і контролюючих, юридичним чи фізичним особам у переміщенні через митний кордон України зазначеного виду продукції (корупційна складова);

– недосконале, суперечливе регулювання діяльності щодо боротьби з контрабандою та порушенням митних правил (недосконалість законодавства, недостатнє покарання);

– наявність істотної різниці між цінами на окремі групи товарів на світовому та внутрішньому ринках; безробіття мешканців прикордонних районів ("Kontrabanda - osnovnyі chynnyk");

– незавершеність демаркаційного процесу з РФ, Республікою Білоруссю та Республікою Молдовою, розташування населених пунктів, приватних будинків, земельних ділянок приватної власності та пайового фонду впритул до лінії державного кордону;

– неналежний рівень інженерно-технічного облаштування лінії державного кордону, наявність неконтрольованих доріг і водних переправ, значні відстані між окремими українськими та суміжними пунктами пропуску;

– втрата контролю над окремими ділянками державного кордону на тимчасово окупованих територіях України, які можуть використовувати для неправомірного переміщення предметів правопорушень;

– проблеми кадрового й матеріально-технічного забезпечення підрозділів Державної прикордонної служби України, митниць Державної фіскальної служби України й інших державних органів, які виконують контрольні функції на державному кордоні;

– корумпованість митних і прикордонних службовців, посадових осіб правоохоронних органів, які забезпечують досудове розслідування кримінальних проваджень щодо контрабанди, а також суддів під час винесення вироків контрабандистам;

– неналежний рівень митного контролю міжнародних поштових відправлень через їх значну кількість;

– можливість анонімної реалізації предметів контрабанди через інтернет-магазини й інтернет-аукціони;

– поступове обмеження повноважень правоохоронних органів у сфері боротьби з контрабандою, а також протидії правопорушенням суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності й іноземних суб'єктів господарської діяльності;

– відсутність у чинному законодавстві чіткого визначення поняття та повного переліку сильнодіючих й отруйних речовин, неможливість проведення лабораторних досліджень з установлення факту отруйності чи сильної дії речовини, що ускладнює документування контрабанди отруйних і сильнодіючих речовин. Зазначені фактори спричиняють те, що контрабандна діяльність, насамперед «товарна контрабанда», стає економічно доцільною і привабливою, даючи змогу виводити в тінь чималі грошові кошти. Це самостійний вид тіньової економічної діяльності, оскільки механізм формування тіньових прибутків (надприбутків) під час контрабанди є специфічним, що зумовлено транснаціональним характером цієї діяльності (Palamarchuk, 2017, p. 174).

У червні 2019 року на Луганщині припинено протиправне постачання паливно-мастильних матеріалів з території РФ в Україну за допомогою прокладеного підземного трубопроводу. Цей трубопровід виходив на подвір'я приватного домоволодіння, звідти зловмисники транспортували продукцію на територію колишнього держпідприємства, де знаходилися ємності для зберігання паливно-мастильних матеріалів. Для легалізації контрабандного товару правопорушники уклали фіктивні договори з підприємствами та реалізовували паливо фермерським господарствам у Луганській області. Вилучено обладнання для перекачування паливно-мастильних матеріалів, цистерну ємністю 24 м³ та 15 тис. літрів дизпалива в залишку (вартість вилученого товару й обладнання становить близько 500 тис. грн), незаконний трубопровід демонтовано.

Для переміщення сильнодіючих та отруйних речовин використовують схеми переправлення поза пунктами пропуску на державному кордоні. Це переважно лікарські засоби та сировина для їх виготовлення. У більшості випадків вони надходять в Україну з КНР поштовим каналом. Переміщують такі засоби з країн ЄС і Молдови, де діє вільний обіг анаболічних препаратів ("Sait "Sluzhba bezpeky").

Проблемними питаннями в практичній діяльності структурних підрозділів Національної поліції України, які протидіють організованій злочинності, є такі:

1. Неможливість доступу до онлайн-ресурсів, месенджерів (Viber, Whatsapp, Telegram), використовуваних особами, які є учасниками ОГ і ЗО й причетні до вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів. Інформація, яку може бути отримано завдяки доступу до зазначених ресурсів, може слугувати доказом у кримінальному провадженні.

2. Категорія осіб, які мають найвищий статус у злочинній ієрархії – «злочинці в законі». Маючи авторитет і впливовість у кримінальному середовищі, на території України створюють підконтрольні їм організації, які вчиняють тяжкі й особливо тяжкі кримінальні правопорушення. Причиною цього є лояльне законодавство, яке дає змогу іноземцям безперешкодно отримувати членам ОГ і ОЗГ громадянство України, інші документи, які надають право перебувати на території нашої держави. Цьому безпосередньо сприяє корупція в органах державної влади.

3. Брак доступу до низки інформаційно-аналітичних і пошукових систем державних органів, що унеможлиблює ефективне виконання спеціальних завдань й аналіз отриманої інформації.

4. Неналежне фінансово-матеріальне забезпечення підрозділів кримінальної поліції під час організації та проведення спеціальних операцій, зокрема для забезпечення безпеки осіб, залучених до виконання спеціальних завдань,

після завершення спецоперацій, а також підготовки поліцейських «під прикриттям».

5. Відсутність єдиного алгоритму документального забезпечення організації та проведення негласних слідчих (розшукових) дій або оперативно-розшукових заходів у порядку ст. 272 КПК України щодо забезпечення безпеки особи під час конфіденційного співробітництва та легалізації відомостей, даних, речей, отриманих під час виконання спеціального завдання, з метою їх подальшого використання як доказової бази під час кримінального провадження та розгляду в суді (допит особи в суді як свідка, яку залучено для виконання спеціального завдання).

6. Неврегульованість на законодавчому рівні механізмів і методів роботи з поліцейськими під прикриттям, зокрема стосовно дотримання вимог Закону України «Про запобігання корупції».

7. Нерегламентованість на законодавчому рівні та в практичній діяльності правоохоронних органів реальних гарантій особистої безпеки осіб і членів їхніх сімей після виконання спеціального завдання та виведення їх з розробки.

8. Неналагодження в більшості областей взаємодії органів прокуратури та суду з підрозділами кримінальної поліції під час документування злочинів, учинених організованими групами та злочинними організаціями, унаслідок чого судові засідання за кримінальними провадженнями цієї категорії тривають роками.

9. Низький фаховий рівень співробітників нижчої та середньої ланок правоохоронних органів, а також суттєві недоліки в організації оперативно-розшукової діяльності. Професійна підготовка співробітників правоохоронних органів не цілком відповідає вимогам часу, серед них переважають молоді фахівці, які не мають необхідного досвіду, якісної кваліфікованої вищої освіти.

Наукова новизна

Наукова новизна публікації полягає в тому, що вперше в Україні досліджено організовану злочинність в Україні станом на 2018–2019 роки, з'ясовано тенденції та основні проблеми реалізації державної політики у сфері протидії цьому явищу, а також сформульовано конкретні пропозиції щодо реформування органів кримінальної юстиції та законодавства, які полягають у такому:

1. Відновити прокурорський нагляд й інститут дослідчої перевірки.

2. Спростити передбачену КПК України процедуру проведення найбільш застосовуваних слідчих (розшукових) і процесуальних дій, які не пов'язані з посяганням на конституційні права та свободи громадян, зокрема скасувавши передбачену чинним кримінальним процесуальним законом необхідність обов'язкового попереднього погодження їх зі слідчими суддями, оскільки тривале проходження таких процедур у судах

створює можливі ризики витоку інформації, перевантажує слідчих суддів, призводить до поверхового вивчення ними клопотань. Нагляд за додержанням вимог законів під час проведення більшості слідчих і процесуальних дій повинен здійснювати процесуальний керівник, а його помилки чи недоліки має виправляти прокурор вищого рівня.

3. Увести в дію норми КПК України щодо кримінальних проступків, а також суттєво спростити процедуру досудового розслідування злочинів невеликої та середньої тяжкості, які в загальній структурі злочинності становлять не менше ніж 75 % кримінальних правопорушень, доручивши їх проведення працівникам кримінальної поліції, щоб слідчі та процесуальні керівники були задіяні лише для розслідування очевидних і резонансних тяжких й особливо тяжких злочинів.

4. Забезпечити відновлення належної координації та взаємодії між різними підрозділами в системі Національної поліції України, передусім через підпорядкування всіх територіальних підрозділів керівникам місцевих органів Національної поліції, ліквідувавши принцип безпосереднього підпорядкування деяких із них центральному апарату в м. Києві.

5. Повернути оперативно-розшуковим підрозділам право проводити за власною ініціативою оперативно-розшукові заходи з метою розкриття вже вчинених і зареєстрованих в ЄРДР тяжких та особливо тяжких злочинів, зокрема «за гарячими слідами», і законодавчо забезпечити визнання допустимими доказами даних і відомостей, одержаних під час оперативно-розшукових заходів.

6. Переглянути статус Служби безпеки України як правоохоронного органу, законодавчо закріпивши її відповідно до вимог ЄС і НАТО як спецслужбу. Функції правоохоронного органу, а саме повноваження проводити оперативно-розшукову діяльність і досудове розслідування за більшістю складів кримінальних правопорушень, передати іншим державним органам досудового розслідування (Державному бюро розслідувань, НАБУ, Національній поліції України). У контексті не властивих для будь-яких спеціальних служб функцій, яких необхідно позбавитися в процесі такого реформування, слід зазначити про боротьбу з економічною злочинністю, наркобізнесом, посадовими злочинами, корупцією та організованою злочинністю.

7. Законодавчо заборонити без узгодження з профільними комітетами Верховної Ради з питань законодавчого забезпечення діяльності правоохоронних органів і протидії корупції виносити на голосування сесії парламенту законопроекти, розроблені Кабінетом Міністрів України, Адміністрацією Президента, від імені інших непрофільних комітетів Верховної Ради України чи

індивідуально підготовлені окремими нардепами або групами парламентарів, які стосуються діяльності й повноважень правоохоронних органів, зокрема з протидії злочинності та корупції, щоб виключити випадки прийняття антиконституційних законів (Bahanets, 2019).

8. Відновити на базі Державного бюро розслідувань функціонування автоматизованої пошукової системи «Скорпіон», з якою працювали оперативні підрозділи Головного управління по боротьбі з організованою злочинністю МВС України до 2015 року.

9. Одним з дієвих шляхів посилення боротьби з незаконним увезенням товарів на митну територію України може стати відновлення кримінальної відповідальності за товарну контрабанду.

10. Збільшити бюджетні видатки на виплату грошових коштів негласному апарату, що реально задіяний до боротьби зі злочинністю.

11. У здійсненні протидії організованій злочинності слід дотримуватися міжнародних рекомендацій, які передбачають, що під час розроблення стратегій антизлочинної політики, зокрема щодо законодавства й інших заходів, держави мають ураховувати структурні особливості злочинних організацій і способи їх діяльності ("Neapolska politychna deklaratsiia").

12. Стан криміногенної обстановки в Україні засвідчує необхідність створення центрального координаційного органу, який здійснюватиме управління макросистемою протидії організованій злочинності як організаційно-функціональною системою.

Висновки

Після ліквідації спеціальних підрозділів МВС України по боротьбі з організованою злочинністю та фактичного припинення дії Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» втрачено результативні методики й навички документування діяльності ОЗГ і ЗО, передусім оперативно-розшуковим шляхом, методи організації роботи щодо збирання, перевірки й оцінки доказів винуватості підозрюваних та обвинувачених у таких надзвичайно складних у розкритті й доказуванні кримінальних правопорушеннях. Натомість уже «реформовані» правоохоронні органи в практичній діяльності з протидії організованій злочинності (передусім це виявляється під час складання підозр й обвинувальних актів) масово використовують припущення про обставини вчинення злочинів у складі ОЗГ чи ЗО, які в суді не знаходять об'єктивного підтвердження.

На переконання представників ЄС, функції Служби безпеки України в протидії організованій злочинності мають бути обмежені контррозвідкою, контртероризмом і захистом державної таємниці.

СБУ має позбутися функцій у сфері боротьби з економічною та організованою злочинністю (Kozak, 2019).

Аналіз сучасного рівня злочинності в Україні та пов'язаних із ним загроз для нормального розвитку нашої держави доводить необхідність здійснення комплексного кримінологічного супроводу протидії організованій злочинності в Україні та реалізації цього процесу шляхом удосконалення організаційного, інформаційного, науково-методичного й нормативно-правового забезпечення зазначеної діяльності. Механізми для цього в Україні напрацьовано. Попри те, що кримінальне законодавство іноземних держав, наприклад, у сфері відповідальності за контрабанду наркотиків, відрізняється, проте спільною ознакою є визнання цього злочину таким, що становить значну небезпеку для суспільства (Krychun, 2018, p. 188).

З моменту набрання чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» від 15 листопада 2011 року № 4025-VI у частині скасування кримінальної відповідальності за контрабандне переміщення товарів значно збільшилася кількість правопорушень, пов'язаних із незаконним переміщенням через митний кордон України підакцизних і контрафактних товарів, зокрема тютюнових й алкогольних виробів, спирту та паливно-мастильних матеріалів. До функціонування таких каналів часто причетні ОЗГ, долучаються службові особи прикордонних і митних органів ("Sait "Sluzhba bezpeky").

Ситуація з організованою злочинністю та корупцією в Україні підриває основи держави. Український націоналізм не може протистояти виснажливим наслідкам криміналізованої економіки та корупції серед еліти. Активні контакти українських злочинців з міжнародними сприяють підвищенню рівня кваліфікованості організованої злочинності. Це стосується як торгівлі людьми, так і фінансових дій, пов'язаних із масштабним відмиванням коштів за кордоном. Контакти з міжнародними злочинними угрупованнями сприятимуть подальшій диверсифікації злочинної діяльності в Україні, оскільки національні злочинні утворення переймають досвід від своїх іноземних партнерів. Україна не може відокремлювати внутрішні проблеми злочинності від проблем у цій сфері країн Балтії, Росії та решти сусідніх держав (Shelley, 1998).

Проте, як слушно вважає О. М. Джу́жа, найперспективнішим напрямом впливу на злочинність має бути саме подолання прагнення вчиняти злочини. Основою цього впливу має бути не ідеологічний тиск, а забезпечення задоволеності людей, розвиток позитивних національних традицій (Dzhuzha, 2019).

REFERENCES

- Bahanets, O. (2019). Rekomendatsii po vdoskonalenniu diialnosti pravookhoronnykh orhaniv (Chastyina 2) [Recommendations for improving law enforcement (Part 2)]. *Yurydychnyi visnyk Ukrainy, Legal Bulletin of Ukraine*. Retrieved from <https://yvu.com.ua/rekomendatsiyi-po-vdoskonalennyyu-diyalnosti-pravoohoronnyh-organiv-chastyina-2> [in Ukrainian].
- Bahanets, O. (2019). *Tendentsii zlochynnosti 2018. Rezonans. 17 travnia* [Crime Trends 2018. Resonance. May 17]. Retrieved from <http://resonance.ua/tendencii-zlochynnosti-2018/> [in Ukrainian].
- Beschastnyi, V. (2017). Kryminolohichni analiz stanu zlochynnosti v Ukraini [Criminological analysis of crime in Ukraine]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo, Entrepreneurship, economy and law*, 1, 212 [in Ukrainian].
- Briscoe, I., & Kalkman, P. (2016). The new criminal powers. The spread of illicit links to politics across the world and how it can be tackled. *CRU Report*. Retrieved from https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/the_new_criminal_powers.pdf.
- Busol, O. (2017). *Political games, abo Stvorennia Derzhavnogo biuro rozsliduvan v Ukraini* [Political games, or Establishment of a State Bureau of Investigation in Ukraine]. Kyiv: Sammit-Knyha [in Ukrainian].
- Dzhuzha, O.M. (2019). Svitovi kryminolohichni systemy zapobihannia zlochynam [World Criminological Crime Prevention Systems]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav, Scientific Bulletin of the National Academy of Internal Affairs*, 1(110), 7-12. doi: <https://doi.org/10.33270/01191101.7> [in Ukrainian].
- Hots, A.A. (2018). Mizhnarodna trudova mihratsiia ukraintsev v umovakh voiennoho konfliktu na skhodi krainy [International labor migration of Ukrainians in the context of a military conflict in the eastern part of the country]. *Hrani, Grani*, 21(3), 6-11. doi: <https://doi.org/10.18334/eo.7.1.37389> [in Ukrainian].
- International Narcotics Control Strategy Report. (2018). *Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs*, 1, 279. doi: <https://doi.org/10.18356/3d146968-en>.
- Kontrabanda - osnovnyi chynnnyk nezadovilnoho ekonomichnoho stanovyscha Ukrainy [Smuggling is a major factor in Ukraine's unsatisfactory economic situation]. (n.d.). *trueua.info*. Retrieved from <https://trueua.info/news-kontrabanda-osnovnij-chinnik-nezadovilnogo-ekonomichnogo-stanovitsha-ukraini> [in Ukrainian].
- Kozak, T. (2019). *Kontrabanda, rozborgy i politychnyi tysk. Yak SBU i prokurory nelehalnu torhivliu z ORDLO "rozsliduvaly"* [Smuggling, showdowns and political pressure. How the SBU and prosecutors investigated illegal trafficking in ORDLO]. Retrieved from <https://www.epravda.com.ua/publications/2019/08/16/650654> [in Ukrainian].
- Krychun, Yu.A. (2018). Analysis of the foreign criminal legislation on the responsibility of drug smuggling. *Naukovyi Visnyk Dnipropetrovskoo Derzhavnogo Universytety Vnutrishnikh Sprav, Scientific Bulletin of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*, 4(4), 188-195. doi: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2017-4-188-195>.
- Neapolska politychna deklaratsiia i Hlobalnyi plan dii proty orhanizovanoi transnatsionalnoi zlochynnosti [The Naples Political Declaration and the Global Plan for Action Against Organized Transnational Crime]. (n.d.). *zakon5.rada.gov.ua*. Retrieved from http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_787 [in Ukrainian].
- Nykyforchuk, D.Y. (2019). Tranzyt narkotyktiv terytoriiu Ukrainy yak peredumova poshyrennia narkobiznesu v Yevropi [Drug transit across Ukraine as a prerequisite for the spread of drug business in Europe]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav, Scientific Bulletin of the National Academy of Internal Affairs*, 2(111), 41-48. doi: <https://doi.org/10.33270/01191112.41> [in Ukrainian].
- Observatoire Geopolitique des Drogues, The World Geopolitics of Drugs 1995/1996. *Annual Report, published on website*. Retrieved from www.ogd.org/rapport.gb.
- Palamarchuk, G.V. (2017). Smuggling in criminological and also criminal and legal dimensions. *Scientific Herald of Sivershchyna*, 2(2), 174-179. doi: <https://doi.org/10.32755/sjlaw.2017.02.174>.
- Sait "Derzhavna mihratsiina sluzhba Ukrainy" [Site "State Migration Service of Ukraine"]. *dmsu.gov.ua*. Retrieved from <https://dmsu.gov.ua> [in Ukrainian].
- Sait "Heneralna prokuratura Ukrainy" [Site "General Prosecutor of Ukraine"]. *www.gp.gov.ua*. Retrieved from <https://www.gp.gov.ua> [in Ukrainian].
- Sait "Natsionalna politsiia Ukrainy" [Site "National Police of Ukraine"]. *www.npu.gov.ua*. Retrieved from <https://www.npu.gov.ua> [in Ukrainian].
- Sait "Sluzhba bezpeky Ukrainy" [Site "Security Service of Ukraine"]. *ssu.gov.ua*. Retrieved from <https://ssu.gov.ua> [in Ukrainian].
- Sait "Vsemirnyi ekonomicheskii forum" [Site "World Economic Forum"]. *reports.weforum.org*. Retrieved from <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-index-2017-2018/competitiveness-rankings/#series=EOSQ035> [in Ukrainian].
- Sait "Vseukrainskyi perepys naselennia 2001 r." [Site "2001 All-Ukrainian Population Census"]. *2001.ukrcensus.gov.ua*. Retrieved from <https://2001.ukrcensus.gov.ua> [in Ukrainian].
- Shelley, L. (1998). *Organized Crime and Corruption in Ukraine: Impediments to the Development of a Free Market Economy*. Retrieved from <https://pdfs.semanticscholar.org/2a90/04666b6dd9345f9d70e05a93762447c81594.pdf>.
- Stalo vidomo, skilky kilometriv kordonu z RF ne kontroliuie Ukraina [It became known how many kilometers of the border with Russia is not controlled by Ukraine]. (n.d.). *vgholos.com.ua*. Retrieved from https://vgholos.com.ua/news/stalo-vidomo-skilky-kilometriv-kordonu-z-rf-ne-kontrolyuye-ukrayina_310068.html [in Ukrainian].
- Ukaz Prezydenta Ukrainy "Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 4 bereznia 2016 roku "Pro Kontseptsiuu rozvytku sektoru bezpeky i oborony Ukrainy": vid 16 berez. 2016 r. No. 92 [Decree of the President of Ukraine "On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of March 4, 2016 "On the Concept of Development of the Security and Defense Sector of Ukraine" from March 16, 2016, No. 92]. (n.d.). *www.president.gov.ua*. Retrieved from <https://www.president.gov.ua/documents/922016-19832> [in Ukrainian].

- Ukraine: Interior Minister on Crime Situation. (1996). FBIS-Sov-95-235 Daily Report, 7 December 1995; presentations at Organized Crime Conference sponsored by Rule of Lawprogram. Kyiv.
- Vision of Humanity. (2019). (n.d.). *visionofhumanity.org*. Retrieved from <http://visionofhumanity.org/indexes/global-peace-index>.
- Vnutrishnia bezpeka politsii zatrymala mizhrehionalnu OZH suteneriv [Internal police security has detained the interregional OPG pimps]. (n.d.). *www.facebook.com*. Retrieved from <https://www.facebook.com/mvs.gov.ua/posts/1689697327783618> [in Ukrainian].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Баганець О. Рекомендації по вдосконаленню діяльності правоохоронних органів (Частина 2). *Юридичний вісник України*. 2019. 24 трав. URL: <https://yvu.com.ua/rekomendatsiyi-po-vdoskonalennyu-diyalnosti-pravoohoronnyh-organiv-chastyna-2>.
- Баганець О. Тенденції злочинності 2018. Резонанс. 2019. 17 трав. URL: <http://resonance.ua/tendencii-zlochinnosti-2018>.
- Бесчастний В. Кримінологічний аналіз стану злочинності в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 1. С. 212.
- Briscoe I., Kalkman P. The new criminal powers. The spread of illicit links to politics across the world and how it can be tackled. *CRU Report*. 2016. January. URL: https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/the_new_criminal_powers.pdf.
- Бусол О. Political games, або Створення Державного бюро розслідувань в Україні : монографія. Київ : Самміт-Книга, 232 с.
- Джу́жа О. М. Світові кримінологічні системи запобігання злочинам. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 1 (110). С. 7–12. doi: <https://doi.org/10.33270/01191101.7>.
- Гоц А. А. Міжнародна трудова міграція українців в умовах воєнного конфлікту на Сході країни. *Грані*. 2018. № 21 (3). С. 6–11. doi: <https://doi.org/10.15421/10.15421/17183>.
- International Narcotics Control Strategy Report. *Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs*. 2018. Vol. 1. P. 279. doi: <https://doi.org/10.18356/3d146968-en>.
- Контрабанда – основний чинник незадовільного економічного становища України. URL: <https://trueua.info/news/kontrabanda-osnovnij-činnik-nezadovolnogo-ekonomichnogo-stanovitsha-ukraini>.
- Козак Т. Контрабанда, розборки і політичний тиск. Як СБУ і прокурори нелегальну торгівлю з ОРДЛО «розслідували». URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2019/08/16/650654>.
- Krychun Yu. A. Analysis of the foreign criminal legislation on the responsibility of drug smuggling. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 4 (4). С. 188–195. doi: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2017-4-188-195>.
- Неапольська політична декларація і Глобальний план дій проти організованої транснаціональної злочинності. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_787.
- Никифорчук Д. Й. Транзит наркотиків територією України як передумова поширення наркобізнесу в Європі. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 2 (111). С. 41–48. doi: <https://doi.org/10.33270/01191112.41>.
- Observatoire Geopolitique des Drogues, The World Geopolitics of Drugs 1995/1996. *Annual Report, published on website*. URL: <https://www.ogd.org/rapport.gb>.
- Palamarchuk G. V. Smuggling in criminological and also criminal and legal dimensions. *Scientific Herald of Sivershchyna*. 2017. No. 2 (2). P. 174–179. (Series «Law»). doi: <https://doi.org/10.32755/sjlaw.2017.02.174>.
- Державна міграційна служба України* : [сайт]. URL: <https://dmsu.gov.ua>.
- Генеральна прокуратура України* : [сайт]. URL: <https://www.gp.gov.ua>.
- Національна поліція України* : [сайт]. URL: <https://www.npu.gov.ua>.
- Служба безпеки України* : [сайт]. URL: <https://ssu.gov.ua>.
- Всемирный экономический форум* : [сайт]. URL: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-index-2017-2018/competitiveness-rankings/#series=EOSQ035>.
- Всеукраїнський перепис населення 2001 р.* : [сайт]. URL: <https://2001.ukrcensus.gov.ua>.
- Shelley L. Organized Crime and Corruption in Ukraine: Impediments to the Development of a Free Market Economy. 1998. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/2a90/04666b6dd9345f9d70e05a93762447c81594.pdf>.
- Стало відомо, скільки кілометрів кордону з РФ не контролює Україна. URL: https://vgolos.com.ua/news/stalo-vidomo-skilky-kilometriv-kordonu-z-rf-ne-kontrolyuye-ukrayina_310068.html.
- Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України»: Указ Президента України від 4 берез. 2016 р. № 92. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/922016-19832>.
- Ukraine: Interior Minister on Crime Situation, FBIS-Sov-95-235 Daily Report, 7 December 1995; presentations at Organized Crime Conference sponsored by Rule of Lawprogram. Kyiv, Ukraine, 17–18 March, 1996.
- Vision of Humanity. 2019. URL: <http://visionofhumanity.org/indexes/global-peace-index>.
- Внутрішня безпека поліції затримала міжрегіональну ОЗГ сутенерів. URL: <https://www.facebook.com/mvs.gov.ua/posts/1689697327783618>.

Busol O. – Doctor of Law, Senior Research Fellow, Chief Research Fellow of the Interagency Scientific and Research Center on Problems of Combating Organized Crime under the National Security and Defense Council of Ukraine, Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4713-4546>

Organized Crime in Ukraine: Status and Problems of Implementing State Policy in the Sphere of Countering this Phenomenon

*The purpose of the article is to identify and highlight the status, trends, current threats and problems of implementing state policy in the sphere of combating organized crime in Ukraine. In order to achieve this goal, the article accomplishes the following tasks: it characterizes the status, identifies trends, current threats and problems in implementing state policy in the sphere of combating organized crime in Ukraine. The focus is on the criminological situation associated with prevalence of the terrorist threat in Ukraine and banditry. It highlights the problems of one of the main tasks in our country, i.e. counteraction to corruption crimes. The state of counteraction to illegal migration and ethnic crime is analyzed. Emphasis is on a lack of progress in countering smuggling by law enforcement agencies over the last ten years. The conducted analysis of the situation with drug trafficking in Ukraine shows an increase in the number of online resources involved in drug trafficking and the transition of part of the offline drug market into the Internet plane. The main factors that allow for the conditions for smuggling have been identified. The problematic issues that take place in the practical activity of the structural units of the National Police of Ukraine, which counteract organized crime, are highlighted. In this context, the effectiveness of the work of the following bodies has been analyzed: of the National Police of Ukraine, the Security Service of Ukraine, the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine, the Prosecutor General's Office of Ukraine, the State Migration Service, and other bodies as well. The conclusions have been made as for the effectiveness of measures to combat organized crime by law enforcement agencies. The author of the article considers it appropriate to review the status of the Security Service of Ukraine as a law enforcement agency, by legally establishing it as a special service, in accordance with the requirements of the EU and NATO institutions. It is proposed to restore the functioning of the Scorpion Automated Search Engine on the basis of the State Bureau of Investigation. The **methodological basis** of the work leans upon the dialectical approach to the analysis of criminogenic situation in Ukraine and in the world. The following formal logic methods are used in the work: analysis, synthesis, induction, deduction, analogy, abstraction; statistical, system-structural, forecasting methods as well. The **scientific novelty** of the article is that for the first time in Ukraine it investigated organized crime in Ukraine as of 2018–2019; it identified tendencies and main problems of implementation of state policy in the sphere of combating this phenomenon; as well as the specific propositions for reformation of the bodies of criminal justice and legislation were introduced therein. The **conclusions** emphasized the need to create a central coordinating body to manage the macro-system of combating organized crime as an organizational and functional system.*

Keywords: corruption; organized crime; organized group; criminal organizations; counteraction; public policy.